

**PIWULANG MORAL SAKING ORGANISASI “PALANG PUTIH”
KEJAWEN KAWRUH URIP SEJATI WONTEN
ING KABUPATEN TEMANGGUNG**

**Hari Nugraha
10205244027**

Sarining Panaliten

Panaliten menika gadhah ancas paring katerangan dhumateng masarakat pgerkawis organisasi Palang Putih minangka salah satunggaling organisasi ingkang dados wadhah masarakat ingkang nyepeng kapitadosan Jawi, kejawen kawruh Urip sejati, wonten ing kabupaten temanggung. Panaliten menika kalebet panalten deskriptif, inggih menika panaliten ingkang ngandharaken kawontenan ingkang real wonten ing masarakat, ingkang dipunpendhet wonten ing panaliten inggih menika piwulang moral ingkang saged dipunginakaken dening masarakat anggenipun nglampahi pagesangan. Panaliten menika ngginakaken wawancara dhumateng piyantun ingkang ahli wonten ing ajaran menika, pamangku adat ajaran kejawen urip sejati saha ingkang ngrangkep dados pengurus wonten ing organisasi palang putih. Panaliten menika dipunlampahi wulan Juni dumugi September 2015 ingkang karantam saking observasi, dokumentasi, saha wawancara Asiling panaliten inggih menika (1) organisasi palang putih inggih menika satunggaling organisasi ingkang dados wadhah masarakat ingkang nyepeng ajaran kejawen kawruh urip sejati. Ajaran menika tuwuh saha mekar wonten ing tlatah Yogyakarta. Mekaring organisasi menika ugi dugi kabupaten temanggung ingkang gadhah carios piyambak anggenipun ajaran menika mekar (2) ajaran kejawen kawruh urip sejati gadhah hikmat ingkang kathah dhumateng gusti pengeran ingkang dipunjumbuhaken wonten ing tata lambah ing sembah hyang (3) wonten ing ajaran menika kathah piwulang moral ingkang saged dipundadosaken tuladha dening masarakat.

Pamijining tembung: organisasi palang putih, sembah hyang, piwulang moral

Abstract

This research purposes to give a little information to people about organization named “Palang Putih” as one of the place for people whom believe in certain belief, kejawen kawruh urip sejati, in Temanggung regency. This research belongs to descriptive research since describing the real situation on the people. The results in this research are moral values inside of people in their way to face the life. This research takes some interviews to the experts, *pamangku adat* and the committee of the organization. The time to search is from September 2015 included inside observations, documentations and interviews. The result of the research are as fallowed (1) “Palang Putih” organization is a place for people who believe in certain belief, kejawen kawruh urip sejati. This belief comes from Yogyakarta, the growth of the belief spreading to Temanggung regency has its own story inside (2) the belief, kejawen kawruh urip sejati, is a belief that

highlight the respect the most to the God shown in their way to do the pray, and (3) inside of the belief, there are many moral values that able to teach to the people to face the life

Keywords: “palang putih”, sembah hyang, moral value

A. PURWAKA

Tumindhak sae kaliyan awon saged dipuntengeri saking nilai utawi *sistem sosial* wonten ing saklebeting masarakat. Sistem sosial menika ugi dipundayani dening mapinten pinten babagan, kadosta pamikiran pamikiran adhedhasar saking kabudayan ingkang sampun dipuntindakaken. Babagan menika dadosaken bedaning satunggal masarakat kaliyan sanesipun. Adhedhasar saking sedaya ingkang dipunandharaken, Paneliti badhe ngawontenaken panaliten babagan kabudayan, mliginipun piwulang moral ingkang saged kapundut saking tumindak manungsa wekdal nglampahi kabudayan.

Panaliten menika ngginakaken objek panaliten saking masarakat Organisasi “Palang Putih” wonten ing Kabupaten Temanggung awit saking, wonten ing salebeting masarakat menika kathah ngemu babagan piwulang moral. Tuladhanipun ingkang kaserat wonten ing *buku pedoman* ingkang dipuncepeng saha dipunamalaken dening masarakat anggota organisasi menika bilih manungsa menika kedah nindakaken pituduh “aja adigang, adigung, adiguna”. Pituduh menika ngawrat piwulang moral bilih manungsa wonten ing salebeting masyarakat boten pareng *sombong* utawi *arogan* awit saking piyambakipun gadhah satunggal kaluwihan. Pituduh ingkang kathah menika dadosaken panaliti gadhah

pepinginan ngudhari piwulang ingkang saged dipunajaraken dhateng pamaos asiling panaliten menika.

Wondene, wonten ing panaliten menika wosning perkawis kawedaraken wonten ing ngandhap menika:

1. Kados pundi *Organisasi* “Palang Putih” Kejawen Kawruh Urip Sejati wonten ing Kabupaten Temanggung?
2. Kados pundi prosesi sembayang pokok ingkang wonten ing *Organisasi* “Palang Putih” Kejawen Kawruh Urip Sejati?
3. Kados pundi piwulang moral ingkang saged dipunpundhut saking ajaran kejawen “Palang Putih”?

B. GEGARAN TEORI

1. Kabudayan

Wonten kathah pangertosan ingkang ngandharaken babagan kabudayan, salah satunggalipun ingkang dipuntegesi dening Koentjaraningrat (1993:1), ngandharaken malih bilih kabudayan inggih menika sedaya perkawis babagan ingkang gayut kaliyan pamikiran, solah bawa, saha asiling pakaryan manungsa ingkang dumadi saking naluri dhasar manungsa wonten ing salebeting pagesangan, saengga kabudayan menika namung saged dipunejawatahaken sesampunipun manungsa nglampahi pasinaon.

Koentjaraningrat (1990: 186) ngandharaken bilih kabudayan menika saged dipunperang dados 3 wujud, inggih menika: Kabudayan minangka satunggal komplek ide-ide, *gagasan-gagasan, nilai, norma-norma*, aturan saha sapanunggalanipun.

Saking sedaya ingkang dipunandharaken dening koentjaraningrat menika saged dipunpundhut dudutan bilih kabudayan inggih menika sedaya perkawis ingkang gayut kaliyan pagesangan manungsa (ingkang arupi ide-ide, solah bawa utawi lelaku, saha piranti pagesangan) ingkang lair saking akal utawi budi kangge njangkepi kabetahan gesang wonten ing ngalam donya menika.

Kabudayan menika gadah *unsur-unsur* ingkang *universal*. *Unsur-unsur*menika saged dipuntuwoni wonten ing ngandhap:

- *Bahasa*
- *Sistem pengetahuan*
- *Organisasi sosial*
- *Sistem peralatan hidup dan teknologi*
- *Sistem panguripamboga*
- *Sistem religi*
- *Kesenian*

Salah satunggaling unsure kabudayan inggih menika *Sistem Religi* utawi ingkang dipunsebat kapitadosan inggih menika sarana ingkang dipunginakaken dening manungsa kangge jangkepi kabetahan ingkang gayut kaliyan batosipun. Masarakat Indonesia menika sampun dipunatur dening pamerintah supados nyepeng salah satunggaling agami ingkang dipuntemtokaken legal wonten ing Indonesia. Agami kalawau inggih menika: Islam, Kristen, Katolik,

Hindu, Saha Budha. Ananging kasunyatanipun wonten mapinten pinten agami utawi kapitadosan wonten ing masarakat Indonesia ingkang uwal saking agami kasebut. Tuladhanipun inggih menika kapitadosan ingkang wonten saklebeting organisasi kejawen “Palang Putih.”

2. Nilai Religi Wonten Ing Masarakat Jawi

Wonten ing seratanipun Kaelan (2004: 87) ngandharaken bilih hakikat nilai sejatosipun inggih menika *kualitas* saking satunggal *objek*, ananging ugi boten namung satunggal *objek* menika kemawon, dados bilih satunggal perkawis menika dipunjab gadhah nilai, tegesipun wonten perkawis sanes wonten saklebeting objek menika.

Salajengipun, Kaelan (2004:92) ngandaraken babagan fungsi saking nilai, Bilih nilai inggih menika babagan ingkang dipunginakaken minangka dhasar, alesan, saha *motivasi* saking manungsa supados gadah sikap saha polah tingkah, ingkang dipunlampahi kanthi sadar utawi boten sadar.

Saking pangertosan pangertosan wonten ing inggil menika saged dipunpundhut dudutan bilih nilai inggih menika perkawis ingkang gayut kaliyan kasaenan, ingkang mapan wonten ing satunggal *objek*, sarta migunani tumraping manungsa. Nilai ngemu surasa lepat utawi leres, endah utawi boten endah, sae utawi awon ingkang dipunginakaken kangge dhasar manungsa menika nglampahi pagesangan.

Tiyang Jawi inggih menika satunggal masarakat ingkang ngginkakaken basa ibu ingkang

dipunsebut basa Jawi, Saha gesang wonten ing tlatah Jawi, inggih menika Jawa bagiyang tengah, kulon, saha ler, ugi DIY

Pramila masarakat Jawi inggih menika satunggaling masarakat ingkang nglampahi interaksi satunggaling kaliyan sanesipun kanthi norma, aturan, adat istiadat, saha hukum ingkang cetha wonten ing tlatah Jawi menika. tlatah Jawi menika kaperang dados Jawa Tengah, Jawa Barat, Jawa Timur, ugi DIY.

Miturut sejarahipun masarakat Jawi nalika zaman hindu-budha, masarakat Jawi menika sampun gadhah laku spiritual. Para sejarawan sarujuk bilih masarakat Jawi menika gadhah kapitadosan *animisme* saha *dinamisme*. Masarakat Jawi wekdal menika mamuja roh saking pepunden utawi piyantun piyantun ingkang sampun pejah, tetuwuhan saha kewan ingkang dipunpitados nggadahi kaluwihan. Kapitadosan menika dipunsebat agami kanthi nyata saha sadar (Simuh 1988:1). Saking andharan menika saged dipunpundhut dudutan bilih masarakat Jawi menika wiwit rumiyin sampun gadhah kapitadosan, ananging dereng dipunwujudaken kanthi cetha. Saking andharan wonten ing inggil menika kaangkah dados dhasaring panaliten ingkang badhe ngrembag babagan kapitadosan Jawi ingkang taksih wonten saha mekar dugi jaman sakmenika, inggih menika aliran “Palang Putih” wonten ing Kabupaten Temanggung.

3. Piwucal Moral

Tembung moral menika sejatosipun kapundhut saking basa

ngamanca, basa latin, inggih menika “mos” minangka bentuk *tunggal*, saha “mores” minangka bentuk *jamak*, tembung menika gadhah teges pakulinan (Endah. 2008:2). Pramila saged dipuntegesi bilih moral inggih menika sedaya babagan ingkang awujud pakulinan.

Piwucal moral menika dipunperang dados 3 perkawis dening Endraswara (2003:38-41) antawisipun:

- a) Piwucal moral antawisipun manungsa kaliyan Gusti saged dipuntuweni nalika manungsa nindakaken kuwajiban marang Gusti Pengeran inggih menika dados insan ingkang emut, pasrah, saha sumarah. Manungsa minangka makhluk ingkang dipunciptakaken dening Gusti Inggang Maha Kuwaos menika kedah iman, pitados, saha taqwa minangka salah satunggaling wujud panuwun dhumateng Gusti Pengeran. Tegesipun bilih sedaya manungsa ingkang gesang menika kedah nindakaken sedaya printahing Gusti saha nebihi awisipun.
- b) Piwucal moral antawisipun manungsa kaliyan sepadha padha, manungsa menika kedah saged damel raos bombonging manahipun tiyang sanes, wonten ing saklebeting masarakat. perkawis menika saged dipunwujudaken kanthi aturan utawi *norma-norma* ingkang nggadahi ancas supados manungsa menika boten daksia dhumateng tiyang sanes
- c) Piwucal moral antawisipun manungsa dhumateng dhiri

pribadhi, piwucal menika nggadahi ancas kangge motivasi dhiri, semangat, saha punapa kemawon ingkang jumbuh kaliyan hasrat minangka manungsa. manungsa nalika gesang wonten ing ngalam donya menika kedah saged nyegah hawa nepsu, supados boten dadosaken rugi wonten ing dhiri pribadhi.

Saking andharan wonten ing nginggil menika, saged dipunpangalihaken bilih piwucal budi luhur ingkang jumbuh kaliyan organisasi Palang Putih inggih menika sedaya perkawis ingkang karantam wonten ing piwulang tata laku anggenipun nglampahi pagesangan menika

C. CARA PANALITEN

Panaliten menika kalebet wonten ing panaliten deskriptif naturalistik. Inggih menika panliten babagan kawontenan empirik wonten ing lapangan. Sumber data wonten ing panaliten menika kaperang dados kalih; Data pprimer kaliyan data primer. Data primer inggih menika data ingkang kapundhut saking laapangan inggih menika saking informan utawi narasumber. Data sekunder inggih menika data ingkang kapundhut saking buku buku ingkang gadhah gegayutan kaliyan objek panaliten menika. Seting panalitenipun inggih menika wonten kecamatan kecamatan wonten ing Kalipan, Gondang Wayang, kecamatan kedu, jambon kecamatan Gemawang, saha ngempon, kecamatan Gemawang. Wonten ing paanaliten menika paneliti minangka instrumen

panaliten awitsaking panaliten menika kalebet wonten ing panaliten Kualitatif naturalistik. Wonten panaliten menika *Data* ingkang sampun dipunpundhut menika dipunpilah-pilah utawi dipunanalisis kanthi induktif. Cara Ngesahaken Data

Cara ngabsahaken data wonten ing panaliten inggih menika kanthi mundhut data dhumateng sumber ingkang sampun *expert* wonten ing babagan menika. Wonten ingpanaliten menika data wawancara ingkang valid dipunpundhut saking anggota organisasi “palang putih” ingkang ugi nggrangkep dados pamangku adat ajaran kejawen kawruh urip sejati wonten ing Kabupaten Temanggung.

D. ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGANIPUN

1. Sejarah “Palang Putih”

Ajaran kejawen kawruh urip sejati dipuntepangaken dening Gusti Bandoro Pangeran Haryo Suryodiningrat utawi dipuncakakaken dados GBPH Suryadiningrat, ingkang ugi dipundadosaken panutan dening penganut ajaran menika. GBPH Suryadiningrat inggih menika putra saking Ngarsa Dalem Sampean Dalem Ingkang Sinuwun Kanjeng Sultan Hamengku Buwono VII kaliyan Bendara Raden Ayu Retna Juwita, ingkang lair tanggal 22 mei 1880.

Palang putih menika sejatosipun tuwuh saking program 9 budaya GRINDA ingkang ngewrat perkawis ketuhanan. Pramila organisasi “Palang Putih” kawastanan wadhah tumrapping masarakat GRINDA Nusantara

anggenipun nglampahi *penghayatan* saha laku *tradisi* wonten ing masarakat.

Organisasi menika sejatosipun mekar saking program ingkang saderengipun, inggih menika program 5 karya Grinda. GRINDA piyambak inggih menika organisasi ingkang dipundamel dening GBPH Suryadiningrat ingkang gadhah ancas paring pengayoman dhuateng masarakat jogyakarta.

“Palang Putih” menika ngrimat babagan penghayatan utawi rentetan perkawis anggenipun para anggota ngluhuraken Gusti Pengeran, saha babagan ingkang gayut kaliyan adat tradisi. Wonten ing organisasi “Palang Putih” punapa ingkang dipunsebut adat tradisi inggih menika perkawis ingkang gayut kaiyan lair, manten, saha pangruti layon.

a. Palang Putih Wonten Ing Tlatah Temanggung

Ajaran Kejawen “Palang Putih” wonten ing Kabupaten Temanggung menika dipunwiwiti dening masarakat Temanggung ingkang dhateng jogja, Institut Rama Wisnu Wardana, kanthi ancas ngudi ilmu leluhur ingkang dados kapitayan saking para pepundhen. Salah satunggaling masarakat ingkang sowan kanthi ancas sami inggih menika masarakat saking daerah Temanggung.

Saking mapinten pinten masarakat ingkang madosi menika tuwuh satunggal pakempalan masarakat ingkang sesarengan sinau wonten ing Yogyakarta, Padhepokan Puser Widya Nusantara, ingkang asalipun saking Temanggung. Pakempalan menika gadhah ancas

bebarengan anggenipun ngudi ilmu perkawis kabudayan wonten ing Yogyakarta. Wonten ing lampahipun masarakat wonten ing kabupaten menika menika gadhah *kebiasaan* kethuk tular, kanthi ukara “ayo kapan-ayo kapan”. Pak Gimana minangka salah satunggaling masarakat temanggung ingkang tumut organisasi menika ngandharaken bilih ancasiipun masarakat temanggung ngudi ilmu wonten ing tlatah Yogyakarta menika mawarni warni, ananging kathaipun kagolong dados tigang perkawis. Perkawis menika antawisipun: nglestantunaken, madosi jati diri, saha sadhar dhiri

Sanesipun Pak Gimana, wonten Pak Dadi inggih menika piyantun ingkang sepindah jumenengaken sanggar pamelengan wonten ing Kabupaten Temanggung. Sanggar pamelengan inggih menika papan sembahyang utawi semedi utawi *penghayatan* tumraping warga anggota organisasi “Palang Putih” kejawen kawruh urip sejati. Sanggar menika ginanipun kangge ngayomi, kempal manunggal, pawulangan, saha *penghayatan* saking warga organisasi “Palang Putih” menika. Dugi wekdal menika, sampun wonten 7 sanggar wonten ing kabupaten Temanggung. Sedaya ingkang dipunlampahi wonten sanggar pamelengan dipuntrepaken kaliyan punapa ingkang wonten ing pusat, Padhepokan Puser Widya Nusantara. Tata cara anggenipun nglampahi *penghayatan* saha kasepuhanwonten ing sanggar pamelengan dipunlampahi kanthi sembahyangan saha rituwalan ingkang dipuntrepaken wekdalipun

kalian dinten pengetan jumenenging sanggar.

Dugi wekdal menika penghayatan saking organisasi “Palang Putih” wonten ing kabupaten Temanggung taksih ajeg kalampahan wonten ing sanggar pamelengan. Para anggota makempal wonten ing sanggar miturut dintenipun sanggar menika ngawontenaken *penghayatan*. Pangertosan menika dipunjltreken dening pak Gimani, bilih dugi wekdal menika lampahing organisasi “palang Putih” taksih ajeg anggenipun nglestantunaken ajaran Kejawan Kawruh Urip Sejati. Ananging Wekdal menika organisasi “Palang Putih” Kejawan Kawruh Urip Sejati wonten ing Kabupaten Temanggung langkung *consentrate* dhumateng regenerasi ingkang lair saking kaluwarga piyambak piyambak.

2. Prosesi pokok, *penghayatan* utawi Sembah Hyang, wonten ing Organisasi “Palang Putih” Kejawan Kawruh Urip Sejati

a. Sembah Hyang utawi *Penghayatan*

Organisasi “Palang Putih” inggih menika salah satunggaling organisasi ingkang gadhah ancas ngrumat babagan ketuhanan minangka wujud saking *Program Sembilan Budaya GRINDA*. Wonten ing lampahipun anggenipun ngrimat babagan *ketuhanan* menika organisasi “Palang Putih” gadhah prosesi pokok ingkang dipunlampahi dening anggota, prosesi menika gadhah ancas ngluhuraken Gusti Pengeran saha nyembah wonten ngarsanipun Gusti Pengeran. Wonten ing ajaran menika dipunginakaken tetembungan Sembah Hyang awit

saking Hyang wonten ing tetembungan menika gadhah teges langsung tumuju dhateng Gusti Pengeran

Sembah Hyang wonten ing babagan menika dipuntegesaken sedaya ingkang kalampahan wonten ing sanggar pamelengan. Babagan menika antawisipun Sembah Hyang, kasepuhan utawi pembinaan, saha semedi.

Sembah Hyang gadhah makna ngluhuraken Gusti Pengeran. Ancas saking Sembah Hyang inggih menika ngetrepaken patraping manungsa minangka ciptakaning Gusti Pengeran saha nyeyuwun kawilujengan saha pituduh anggenipun nglampahi pagesangan.

b. Tata cara anggenipun Sembah Hyang

Tata lampahing Sembah Hyang utawi penghayatan sampun kaserat wonten ing buku pedoman organisasi “Palang Putih” kanthi tata cara wonten ing ngandhap menika.

- 1) Badan kedah resik saking sedaya rereget.
- 2) Rasukan kedah resik saha *tidy*.
- 3) Nyamektaken badan kanthi sila.
- 4) Tangan dipuntelungkupaken utawi dipunkuncungaken wonten sangingiling ubun ubun kanthi posisi manembah, posisi menika kawastanan “*sembah cakra kuncung*”
- 5) Manunggalaken manah saha akal dhumateng Gusti Pengeran
- 6) Ngucap tetembungan ingkang ngluhuraken Gusti Pengeran

Miturut andharan saking salah satunggaling pamanguk adat saking ajaran kejawan kawruh urip sejati, Sembah Hyang wonten ing ajaran menika wonten sekawan tataran, tataran sembah hyang

menika antawisipun sembah rasa ingkang ancasipun ngregani sapattha padha, sembah sungkem ingkang ancasipun sungkem dhumateng piyantun sepuhipun, sembah bekti ingkang ancasipun bekti dhumateng Negara, saha ingkag pungkasan inggih menika sembah sujud inggih menika sembah ingkang dipuntujukaken dhateng Gusti pengeran

3. Piwulang Moral ingkang Saged Kapendhet Saking organisasi “Palang Putih” kejawen kawruh Urip Sejati.

Wonten ing organisasi “Palang Putih” menika wonten mapinten-pinten ajaran ingkang dipuncepeng dening masarakat anggota ngengingi *ketuhanan* utawi perkawis gegayutan antawisipun manungsa dhumateng Gusti Pengeran saha ngengingi lampahipun manungsa wonten ing pagesangan. Piwulang menika dipundadosaken cepengan anggenipun nglampahi pagesangan wonten ing masarakat awit piwulang menika kalebet laku ing masarakat ingkang ancasipun damel pagesangan menika tebih saking *konflik* antawis satunggaling masyarakat kaliyan masarakat ingkang sanes, saha mujudaken masarakat ingkang *damai sejahtera*.

a. Organisasi “Palang Putih” minangka panyeimbang saking organisasi “palang merah”

Wonten ing wekdal menika langkung kathah perkawis saha kadosan ingkang awon wonten ing masarakat. Perkawis menika kadadosan saking rusaking akal saha nurani masarakat ingkang kirang kadhidhik wonten ing mergi ingkang bener saha pener.

Satunggal tuladha perkawis ingkang awon inggih menika kathah pejabat ingkang *korupsi*, kamangka pejabat minangka tombaking *birokrasi* saha *keteraturan* wonten ing satunggal nagari kedahipun tumindak ingkang sae boten lajeng tumindak awon kadasta “colong jupuk.” Perkawis-perkawis menika wonten ing ajaran kejawen kawruh urip sejati dipunsebat sakit, ananging sakit wonten ing psikis utawi sakit ati.

Awit kadosan menika organisasi “Palang Putih” minangka wujud lembaga ajaran kejawen kawruh urip sejati, gadhah panggali bilih piyambakipun gadhah peran anggenipun ndhidhik masarakat kanthi paring tuladha kados pundi tumindak ingkang sae mawi tataran ajaran piyambakipun.

Saking andharan wonten ing inggil meniksa saged dipunpundhut piwulang ingkang saged dipuncakaken dhumateng masarakat anggenipun nglampahi pagesangan, bilih masarakat menika sageda paring tuladha laku ingkang bener dhumateng piyantun ingkang sanes. Wonten ing salebeting masarakat satunggaling tiyang boten pareng namung nengga tiyang sanes tumindak sae dhateng piyambakipun, ananging minangka satunggaling *individu* ingkang gesang woten ing masarakat sageda miwiti paring tuladha laku ingkang leres dhumateng masarakat sanesipun. Piwulang menika sampun dipunlampahi dening organisasi “Palang Putih” anggenipun “murnekaken” utawi mbeneraken laku masarakat kanthi paring tuladha ingkang leres dhateng masarakat lumantar anggotanipun.

Tuladha ingkang dipuntegesi wonten ing ajaran kejawen kawruh urip sejati inggih menika ajaran budi luhur saking ajaran menika piyambak.

b. Pituduh “heh manungsa, mumpung isih urip sucenana badanmu yen wus mati sapa kang bakal anyuceni”

Sedaya anggota organisasi “Palang Putih” ingkang nyepeng ajaran Kejawen Kawruh Urip Sejati mangertos bilih minangka manungsa ingkang gesang wonten ing ngalam donya kedah nyepeng pituduh ingkang awujud unen unen

“heh manungsa, mumpung isih urip sucenana badanmu yen wus mati sapa kang bakal anyuceni.”

Unen-unen menika gadah makna pituduh bilih anggenipun gesang wonten ing ngalam donya kedahipun anyuceni badan, anyuceni badan wonten ing unen-unen menika boten artosipun siram ananging anyuceni badan supados resik saking rereget ati. Satunggal tiyang saged kawastanan suci bilih saged resik saking rereget ati.

Rereget ati inggih menika rereget ingkang sifatipun boten katingal. Tuladha rereget ati inggih menika mapinten-pinten sifat awon. Tuladhanipun sifat ingkang awon inggih menika cengkre, ngapusinan, iri, dengki saha sakpiturutipun. Pramila wonten ing organisasi menika dipunsuwun bilih manungsa menika kedah tumindak ingkang sae wonten ing ngalam donya.

Wonten

Wonten ing babagan menika masarakat saged mundhut piwulang saking ajaran kejawen kawruh urip sejati bilih manungsa menika

dipunciptakaken dening Gusti Pengeran kanthi kawontenan resik, pramila sageda kondhur wonten ing ngarsanipun Gusti Pengeran kanthi kawontenan ingkang sami. Perkawis menika awit saking wonten ing ajaran Kejawen Kawruh Urip Sejati dipunwucalaken bilih manungsa kedah ngregani kedrating manungsa ingkang piningan saking Gusti Pengeran lumantar wujud badan, pramila badan menika kedah dipunrumat satemah boten cacat utawi reget wekdal dipunginakaken sakjroning nglampahi pagesangan.

c. Ajaran Budi Luhur

Miturut tuntunan ajaran kejawen kawruh urip sejati wonten ing nglampahi pagesangan supados saged dados pribadi ingkang luhur tumuju wonten ing kasampurnan gesang lair saha batos wonten ing salebeting pribadi kedah wonten sipat sipat ingkang dados tuladha anggenipun nglampahi pagesangan, tuntunan menika antawisipun *aja adigang adigung adiguna, kedahipun laku adhedasar saking welas asih saha tresna, nyiptakaken kondisi ingkang ayom ayem suka, gadhah sipat ingkang bawa leksana laku lila legawa, tumindak ingkang adil para marta, saha jumangkah kanthi waspada saha wicaksana.*

E. DUDUTAN

Saking mapinten pinten panaliten inbgkang sampun kalampahan dhumateng organisasi “Palang Putih” ingkang wonten ing Kabupaten Temanggung, saged dipunpundhut dudutan wonten ing ngandhap menika:

1. Organiasi “Palang Putih” ingkang wonten ing Kabupaten Temanggung inggih menika

- cabang organisasi “Palang Putih” ingkang wonten ing Jogjakarta minangka salah satunggaling hasil saking program Sembilan budaya GRINDA, budaya ketuhanan.
2. Prosesi pokok wonten organisasi “Palang-putih” inggih menika penghayatan utawi Sembah Hyangan ingkang dipunlaksanakaken wonten ing sanggar pamelengan. Sembah Hyangan inggih menika lapahing masarakat anggota organisasi ngluhuraken Gusti Pengeran, saha babagan ingkang gayut kaliyan adat tradisi. Wonten ing organisasi “Palang Putih” punapa ingkang dipunsebut adat tradisi inggih menika perkawis ingkang gayut kaiyan lair, manten, saha ngandhap menika.
 - a) Anggenipun nglampahi pagesangan menika sageda masarakat paring tuladha laku ingkang leres dhumateng piyantun sanes.
 - b) Boten tumindak awon wonten ing pagesangan awit saking manungsa menika dipunciptakaken dening Gusti Pengeran kanthi kawontenan resik, pramila sageda kondhur wonten ing ngarsanipun Gusti Pengeran kanthi kawontenan ingkang sami.
 - c) Masarakat kedah emut dhumateng Gusti Pengeran.
 - d) Pitados dhumateng ukum piwales ingkang sampun dipuntetepaken dening Gusti Pengeran. wonten ing ngalam donya menika boten pangrukti ing layon. Perkawis perkawis menika minangka refleksi saking pagesangan, ingkang karantam wiwitaning manungsa menika lair wonten ing ngalam donya lajeng nglampahi pagesangan ingkang dipunsasmitani kanthi manten saha ingkang pungkasan bilih wekdal wonten donya menika sampun telas lajeng kondhur dhateng ngarsanipun Gusti Pengeran, pejah.
 3. Saking lampahing organisasi “Palang Putih” wonten mapinten-pinten piwucal ingkang saged kapundhut dening masarakat minangka tuladha anggenipun nglampahi pagesangan. Piwucal menika antawisipun wonten ing wonten satunggal punapa ingkang muspra
 - e) Sageda masarakat tumindak ingkang sae saha resik lair batos wonten ing salebeting pagesangan.
 - f) Ngamalaken ajaran *budi luhur* wonten ing organisasi “Palang Putih” Kejawen Kawruh Urip Sejati karantam wonten ing ngandhap menika
 - 1) Aja adigang adigung adiguna
 - 2) Trisakti (welas asih trisna)
 - 3) Ayom, ayem, suka
 - 4) Laku bawalaksana, lila legawa
 - 5) Waspada saha wicaksana

KAPUSTAKAN

- De Vos. 1987. Pengantar etika. Yogyakarta : PT Tiara Wacana Yogyakarta Departemen pendidikan nasional.
2008. Kamus besar bahasa Indonesia . Jakarta PT Gramedia Pustaka Utama
- Endah, kuswa. 2008. Diktat etika jawa. Yogyakarta: FBS Universitas Negeri Yogya
- Endraswara, Suwardi. 2003. *Metode panaliten Kebudayaan*. Yogyakarta.Gadjah Mada University Press. Fakultas Bahasa dan Seni: Universitas Negeri Yogyakarta.
- Endraswara, Suwardi. 2005. Budaya Jawa. Yogyakarta: Gelombang Pasang Perum Pertamina
- Endraswara.Suwardi. 2003. Mistik kejawen. Yogyakarta. Narasi
- Herusatoto, Budiyo. 2001. Symbolisme Dalam Budaya Jawa. Yogyakarta Humidita GrahaWidya
- Kaelan. 2004. Pendidikan Pancasila. Yogyakarta : paradigma
- Koentjacingrat.1990. Beberapa Pokok Antropologi Social.Jakarta : Dian Rakyat
- Koentjacingrat.1984. Kebudayaan jawa. Jakarta : PN. Balai Pustaka
- Koentjancingrat. 1979. Pengantar ilmu antropologi. Jakarta: Angkasa Baru
- Koentjancingrat. 1993. Bunga Rampai : Kebudayaan Mentalis dan Pembangunan. Jakarta : Gramedia Pustaka Utama
- Kuntjancingrat. 1994. Kebudayaan Mentalis Dan Pembangunan. Jakarta: Gramedia Pustaka Utama
- Moleong, Lexy. 2006. *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung: Remaja Rosda Karya.
- Purwadarminta.1984. Kamus Umum Bahasa Indonesia. Jakarta: JB Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.U.
- Purwadi. 2009. Etika Jawa. Yogyakarta: Paradigma
- Simuh. 1980. Sufisme Jawa (Transformasi Sufisme Islam Ke Mistik Jawa). Yogyakarta : Bintang Budaya
- Suharti.dkk. 2006. Diktat Apresiasi Budaya. Yogyakarta : Fakultas Bahasa dan Seni UNY